

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig
Salisburgi, 1693

34. De Treuga & Pace.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61596)

debet pro modo suae superioritatis, sive in quantum habet potestatem imperandi. Unde quia Papa habet concurrentem & simul superiorem potestatem cum & praeter omnibus inferioribus Praelatis, illi etiam praeter omnibus aliis obtemperandum est.

Archiepiscopus vero, quia tantum certis casibus habet jurisdictionem in subditos Suffraganeorum, isti non aliter ejus mandatis obedire tenentur, quam si in casu sibi permisso praeeperit. Similiter Regularis expositus ad parochiam Episcopo subditam, tenetur Episcopo obedire circa curam animarum administrationem; circa observantiam autem regularem Abbatis mandatum suscipere, & delinquens extra curam animarum non ab Episcopo, sed ab Abbate (nisi Abbas punitionem negligenter omiserit) corrigendus & puniendus est.

Notabile denique est, quod ex Hostiensis docet Sylvester V. *Obedientia. num. 10.* Si Clericus duobus Episcopis ratione Beneficij vel alio respectu promiserit obedientiam, & simul & semel utrique obedire nequeat, possit obedire ei, cui primo promisit obedientiam, vel illi, in cujus Dioecesi percipit majus & utilius Beneficium. *arg. cap. cum in officiis. 7. de Testamentis.* quod si omnia sint paria, locus erit electioni, sive gratificationi, cui obedire maluerit. *L. si quis in gravi. 3. §. si cum omnes. 4. ff. ad S. C. Syllan.* Volunt etiam DD. inter pares potestate Superiores ei obedendum esse, qui praecipit ad nobiliorem finem; sic si pro eodem tempore pater praecipiat filio circa rem domesticam, & dux, ut pro Republica pugnet, magis Duci, quam Patri obedire tenetur: quia publicum privato praefertur.

TITULUS XXXIV. De Treuga & Pace.

SUMMARIA.

1. Quid Pax & Treuga?
2. Treuga alia conventionalis, alia Canonica.
3. Treuga Canonica usu abrogata.
4. Ad bellum requiritur duplex justitia in genere & in genere cause.
5. Bellum per se licitum, per accidenti potest fieri illicitum.
6. An summus Pontifex possit vel debeat bellum a pacem compellere?
7. Ex causa magna unitatis licet in die festo bellum.
8. Quomodo Principi Christiano liceat infideliter bellum vocare, vel eos bello juvare.
9. Quatenus innocentes occidere liceat in bello, an non eorum diripere?
10. Obsides occidi non possunt, etiam si de ditione non servata nisi ipsi nocentes sint.
11. An & quando oblata satisfactione iusta Princeps teneatur a bello desistere?
12. An & quomodo in tractatu pacis possit Princeps damna subditis illata remittere?
13. Damna Ecclesis illata sine superiorum Ecclesiarum consensu a Principe Laico remitti non possunt.
14. Pax ex nova belli causa tollitur: secus est in omni.

Hic titulus ea occasione subnecti habet, quod Praelatorum munus inter discordantes ad pacem, & concordiam reducere, & ad pacem servandam auxilium praestare. *c. 1. vers. quoniam. hoc tit.* Est autem Pax totalis & perpetua discordia peremptio voluntarie inter litigantes facta. Treuga vero est tantum temporalis cessatio a lite, vel bello, quam alias armistitium vel inducias appellant.

Porro Treuga alia est *Conventionalis*, ex libera voluntate litigantium inita, & alia *Canonica*. Ista auctoritate *c. 1. §. 1.* a quarta feria post occasum solis usque ad secundam feriam in ortum solis, & ab aliis

ventu Domini usque ad octavam Epiphaniae, & a Septuagesima usque post octavam Pasche sub poena excommunicationis ab Episcopo post tertiam monitionem infligende atque ab omnibus debet inviolabiliter observari. Verum hoc *c. i.* sicut & sequens, quod statuit, ut tempore belli personae Ecclesiasticae & rustici, eorumque animata, quibus arant, plenam gaudeant securitate, vix non esse receptum. Gloff. & Panibidem affirmant: quis enim hosti nec Pontificia, nec Caesarea statuta curanti legem praebere? quando inter arma silere leges factis experientia testatur. In *c. i. h. r.* statuitur, quod Episcopi sub poena amotionis propriae dignitatis teneantur sibi mutuum consilium & auxilium impendere, ut inter dissidentes tam Clericos, quam Laicos pax firma efficiatur & custodiatur. Coeterum huius tituli occasione de materia belli aliqua notabiles quaestiones occurrunt.

4. Quæritur itaque I. quandonam dicatur bellum iustum, ut illud suscipere, & in eo pugnare liceat? *¶* ad bellum duplicem iustitiam requiri, ut illud suscipere liceat, vel in eo fiant capta captivorum, nimirum iustitiam in genere belli & in genere causæ. In genere belli iustum est, quod geritur a Principibus superiorem non recognoscantibus: interiores enim sine consensu supremi Principis bellum gerere non possunt, nisi contra subditos rebelles, & defensivum ab alijs invasivis. Ita Molina de *F. & J. tract. 2. disp. 10.* In genere causæ iustum est, quod sit ex causa legitima pro persecutione juris vel iniuriae: quod enim inter privatos iudex, hoc inter Principes est gladius. Potest tamen aliquando bellum licitum per se fieri illicitum per accidens, si facile praevideantur damno eventura, quæ longè pluris sint, quam aestimatio rei debitæ. Boni etiam Principes, quamvis superiorem non habeant, so-

lent tamen magis iudicem compromissarium, sive arbitrum aliquem potentem principem vel plures assumere, quam eructo bello jus suum vindicare.

Quæritur II. An Papa possit, aut debeat Principibus bellantibus pacem imperare, & causam discordiæ suâ sententiâ terminare, atque renitentem censuris compescere? *¶* quamvis summus Pontifex per ea, quæ *Tit. preced.* diximus, habeat potestatem causas inter summos Principes vertentes suâ sententiâ terminandi, si ita expediat, vel necessarium sit Ecclesiæ ad evitanda maxima damna, quæ ex litigio & bello in fideles & Ecclesiam redundant, tamen ut id faciat, non tenetur Pontifex, imò plerumque ne faciat, consultius est, teste Molina *d. l. disp. 103. n. 12.* quoniam id occasio esse posset multorum malorum, cum qui damnaretur, facile in periculosum odium S. Pontificis, & Ecclesiæ Romanæ exarsceret; potius proinde expedit, ut tanquam pater & mediator amicabilem pacem & compositionem procurare studeat.

Quæritur III. An Catholicis licitum sit, in die festo bellare, non tantum ex causâ necessitatis, juxta *cap. si nulla. 15. causa. 23. q. 8.* sed etiam commoditatis? *¶* Affirmative: quia lex Ecclesiastica de servando festo non tantum obligat ob magnum damnum emergens, sed etiam magnum lucrum cessans, *arg. cap. licet. 3. de feriis.* ubi permittitur in die festo captura piscium, qui non nisi certo tempore anni capiuntur.

Quæritur IV. An liceat Principi Christiano infideles in auxilium invocare, vel eos in bello juvare? *¶* Si bellum geratur contra alios infideles, communiter conveniunt DD. quod liceat auxilio infidelium uti, aut iisdem subministrare, dummodo tale auxilium Christianis per accidens ob-

per-

peruersionem, vel alias circumstantias periculosum non sit, & magna sublit causa, ex qua lex Canonica prohibens conuersationem cum infidelibus, *cap. 5. de Iudeis & Saracenis*, cesset tantisper obligare. Sed quid si Princeps Christianus bellum gerat contra alium Principem Christianum? Generaliter id licitum esse per se spectando aduocare infideles in subsidium, sicut licitum est conducere milites pro defensione sui ac rerum suarum, & sic quasi instrumento iustæ defensionis eorum operâ uti, docet Molina *d. loco disp. 102.* dummodo malæ & periculose circumstantiæ absint, scilicet corruptio morum; aut fidei Christianæ, vel abductio Christianorum in captiuitatem infidelium.

9 *Queritur V.* An in bello iusto liceat occidere, vel spoliare innocentes? *¶* Innocentes per se & directè occidere nunquam licet, quia intrinsecè malum est, iuxta illud *Exod. 23. v. 7. iustum non occides*, indirectè verò, & per accidens quandoque licet, quatenus victoria aliter obtineri non potest, quàm v. g. per subuersionem ciuitatis, aut subuersionem navis, in qua nocentes cum innocentibus pereunt, concessio enim sine principali, conceduntur omnia ad illum finem obtinendum necessaria. Cæterum verò, si innocentes non dantes causam belli ueluti infantes, famina, Ecclesiastici seruari possint citra victoriæ dispendium, nequeunt saluâ iustitiâ occidi.

¶ II. Idem, quod de vita, fermè esse iudicium de bonis innocentium, ut devastari vel diripi possint secundum belli indigentiam, & ne hostibus prosint ad impugnationem, vel iniustam defensionem; item etiam si innocentes sint partes & membra Reipublicæ, cui pro debito bellum inferitur, eorum bona capi possunt iuxta quantitatem debiti.

¶ III. Obsides dati, si fides ex parte dantis non fuerit serua, occidi non possunt si sint innocentes in causa belli, sed capiuntur tantum, & (si fuerint infideles) seruari subijci, secus verò si fuerint & ipsi noctent. & culpa morte digna extiterit. *Covarr. Relección cap. pacium. §. 3. parte 2.* adnotari potest, promissiones & pacta etiam hosti seruanda, quia iure natura & gentium obligant.

Queritur VI. An Princeps teneatur desistere à bello, & acceptare iustam satisfactionem, si ea ab Adversariis offeratur. Multi Doctores distinguunt, an oblatio satisfactionis fiat ante vel post bellum inceptum; si ante, plerisque placet, teneri Principem ad acceptationem, dummodo non sit periculum, ne hostis fraudulenter id faciat, & ex postfacto acceptâ meliori occasione perturbet pacem. Quod si verò post bellum jam inceptum satis offeratur, non est eadem omnium sententia, an acceptanda sit necesse. Cajetanus *in verbo bellum* putat non esse necessariò acceptandam satisfactionem, in quòd Princeps bellum gerens fungatur iudicis injuriam uicicentis, iudex autem non teneatur acceptâ causâ desistere à punitione rei, quamvis satisfactionem offerat pro delicto. Contrarium tamen probabilius tenet Molina *dicto loco disp. 102. n. 31.* si modo digna satisfactio offeratur: quia dignam satisfactionem tollitur injuria & delictio, iuxta *princip. Institut. Quibus modis tollitur obligatio.* sublatâ autem injuria & actione non est amplius belli causa. Instantia quoque de iudice non est certata, deinde longè diuersa est ratio inter punitionem unius particularis personæ, & illationem belli: quia in priori casu solus patiens reus sine præiudicio punientium, sed quando inferitur bellum, non tantum patitur hostes, sed etiam illi, qui contra eos bellum gerunt.

gerunt. Unde Princeps saltem propter hoc, si non propter hostes satisfactionem debet acceptare. Si vero injuria sic tam atroci, ut adversarius, vel saltem plures de ipsius subditis fuerint mortem promeriti, quia forsitan Principem, patrem, fratrem, aliumve propinquum contra jus fasque occiderunt, eo calu putant Doctores, non tenent offensum de altere à bello; nisi satisfactio illa offeratur, quæ de summo iustitiæ rigore debetur, ut scilicet præter compensationem interesse totius, etiam traditio ad mortem fiat nocentium. Verùm & hoc punctum ex æquitate, & pio arbitrio boni Principis temperandum est, & habenda ratio maximorum damnorum ex bello provenientium, & ne contra admonitionem S. Augustini, *can. quid culpatur. 4. caus. 23. q. 1.* in bello nimia ulciscendi cupiditas, & animus implacabilis interveniat.

32 *Quæritur VII.* An in tractatu pacis Princeps remittere possit damna subditis illata sine ipsorum consensu? Resp. satis convenire Doctores, quòd imprimis, si Princeps contra voluntatem suorum subditorum bellum injustum inchoaverit, teneatur subditis propter damna illata etiam de suo satisfacere; si autem bellum iustum fuerit, debeat quidem omni modo laborare, ut damna subditis compensentur (nomine autem damnorum tantum intellige devastationes, non verò impensas) si tamen pax aliter haberi non possit, quam remissis damnis, & Republicæ multum interesset, pacem initi, poterit Princeps etiam invitis subditis eam remissionem facere; partim quòd Princeps censeatur utile negotium subditorum gerere, ut ab ulterioribus belli gravaminibus subleventur, partim etiam, quòd Princeps habeat jus in bona subdito-

Engel in DECRET. LIB. I.

rum, quoties id publica utilitas, quæ privatæ anteponenda est, postulabit. Eandem verò remissionem quoad Ecclesias, & damna illis illata sine Superiorum Ecclesiasticorum consensu fieri non posse, utpote de quibus Princeps laicus disponere nequit, docet Myns. *Singular. observat. cent. 4. obs. 9.*

Quæritur ultimò: An non minus treuga, quam pax ex novâ causâ violari possit? Indubitatum est apud omnes, pacem ex novâ belli causâ tolli, & novum bellum indicare licere: quia omnis promissio intelligitur facta rebus sic stantibus & permanentibus, alias per pacificationem daretur alteri libertas novas offensiones impunè inferendi. Inter causas verò novi belli præcipuè numeratur, si pax prius ab Adversario violata sit: nam frangenti fidem fides in eadem re frangitur. Quamvis autem Gail. *de Pace publ. l. 1. cap. 4. num. 46.* idem putet in treugis obtinere, ut & ista ex novâ causâ rumpi possint; Mynsingerus tamen *Singul. obs. cent. 4. obs. 7.* dicit, contrarium in Camera & consuetudine receptum esse, ex eâ differentia ratione, quòd in treugis lapsus temporis præfixi expectari possit, sitque convenientius, ut expectetur, ut omnis violati foederis indecentia apud violatorem sit: quod utique intelligendum est, si periculum non sit tantum, quin moram patiatur. Hactenus de Jure & officio Prælatorum & Judicum Ecclesiasticorum actum est. Ab his antequam ad ipsa judicia fiat transitus, præparatoria iudicii præmittentur, qualia sunt Pacta, Transactiones & Arbitria; nec non Personæ in iudicijs intervenientes, scilicet Advocati, Procuratores, & Syndici, aliaque, quæ ad finem usque hujus libri traduntur.

Ec

TITUS.